

Naalakkersuisut Ilinniartitaanermut

Pilersaarutaat 2024

Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut
Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

2024

Ilinniartitaanermut Pilersaarut 2024

Imarisai

Siulequt

Siulequt	4
Aallaqqaasiineq	5
Ilinniartitaanermut Pilersaarut 2024	6
Ilinniartitaanermut kisitsisitigut ataatsimut isiginninneq	6
Ilinniartitaanermi killiffimmik takussutissiaq (kisitsisitigut)	9
2024-mi ilinniartitsinermit suliniutit	9
I. Inerisaanerit Naalakkersuisut Ilinniartitsinermit Periusissiaani nutaamiittut aamma Attassiinnarnissamut Ineriartortitsinissamullu Pilersaarut 2-miittut	11
Siunniussaq 1: Meeqqat atuarfiat, ilinniarnermi alloriarfiit siulliit pingaaruteqartut	11
Siunniussaq 1-imi "meeqqat atuarfiannut" iliuusissat Naalakkersuisut 2024-mi suliaralugit aallartinniarpaat:	12
Siunniussaq 2: Inuusuttuaqqat ilinniarnertuut ilinniarfiit ikaarsaariarneq	12
Aamma 2024-mi suliniutit pilersaarutillu aallartinneqartussat:	13
Siunniussaq 3: Ilinniarnertuut ilinniartitaanermi ingerlaqqinneq ajortut	13
2024-mi iliuusissat siunniussaq 3-mut tunngasut Naalakkersuisut aallartinniarpaat:	14
Siunniussaq 4: Sulisunut allanik ilinniartitseqqiineq piginnaanngorsaanerlu	14
Iliuusissat siunniussaq 4-mut tunngasut Naalakkersuisut 2024-mi aallartinniarpaat	14
Siunniussaq 5: Immikkoortut akimorlugit suliniutit	14
5.1 Meeqqat inuusuttullu immikkut pisariaqartitsisut	14
5.1. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat:	16
5.2. Oqaatsit	16
5.2. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat:	16
5.3. Ungasissumit atuartitseriaaseqarnermik digitalinngorsaanermillu angusaqarniarluni iluaquteqarneq	16
5.3. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat:	17
5.4. Akisussaaffinnik suliasanillu aqqissuussineq	17
5.4. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat	17
5.5. Pilersaaruserni, ingerlatsinermit sunniutinillu uuttuinermit paasissutissanik inerisaaneq	17
5.5. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat	18
5.6. Ilinniartitaanermi immikkoortut akimorlugit naliliinerup ileqqulionneqarnissaa siaruarternissaq	18
5.6. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat	18
5.7. Aningaasaqarnerup suliniutillu ataqtiginnerat	18
5.7. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat	19

Attassiinnarnissamut Ineriartortitsinissamullu Pilersaarut II.....	20
II. 2024-mut Aningaasanut Inatsimmeersut inerisaanerit Naalakkersuisullu aalajangiineri/allagaqaasiat allat	20
Nunatsinni Ilinniartitaanermut Siunnersuisoqatigiit pilersinneqarnissaat.....	20
Innarluutillit pillugit immikkoortoq.....	22
Inuussutissarsiutinik ilinniartitsinermi allannguutissat.....	22
Ilinniartitsinermi periarfissat nutaat	23
Pitsaassutsip qulakkeerneqarnissaanik ukkassinerulernissaq	25
Nunat assigiinngitsut akornanni	25

Siulequt

Silarsuarmut ilisimasatsinnik paasisimasatsinnillu ukiuni hunnorujukkaani kulturerput paarsisuusimavoq. Ilinniartitaaneq ikaartarfiusariaqarpoq, taannaassaarlu siulitta ilisimassusiannit ullutsinni unammilligassanut aamma siunissami periarfissanut atassusiisussa.

Ilinniarnermut, ineriartornermut, qaammaasaqarnermut, nutaaliornermut aamma isornartorsiulluni eqqarsarsinnaanermut ilinniartitsineq aallaaviusarpoq. Ilinniartitsinikkut ilisimasanut nutaanut periarfissanullu matut ammarneqartarput, kiisalu qanga misilittagalersimasut siunissamilu unammilligassat ataqatigiilersinneqartarlutik. Ukiorisat, tunuliaqutit imaluunniit inuunermi killiffiit apeqquataatinngit inuttut inerinnissamut, inuiaqatigiit ineriartornissaannut aamma allannguinnissanut atasinnaassuseqartunut ilinniartitsineq matuersaataavoq.

Ilinniartitaanermi tamarmiusumi 2024-mi nukittorsaalluni qanoq sulisoqassanersoq pilersaarummi matumani allaatigineqarpoq – meeqqat atuarfiat, inuusuttuaqqat ilinniarfiinut ikaarsaariarneq, inuusuttut angusaqarfigiumasat aamma immikkoortut akimorlugit suliniutit immikkut ukkatarineqassapput.

Atuarluarisi!

Aqqaluaq B. Egede

Meeqqanut, Inuusuttunut, Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut

Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoq

Aallaqqaasiineq

Matumuuna 2024-mut Naalakkersuisut Ilinniartitaanermut Pilersaarutaat Naalakkersuisut saqqummiuppaat, taannalu Naalakkersuisut Ilinniartitsinermit Periusissiaanni, qanittumi atuutilersinneqartumi. Ilinniartitaanermut Pilersaarut imarisamigut ilusilerneqarnermigullu Ilinniartitsinermit Periusissiamut uiggiutaavoq, tassami iliuuserineqartussat tigussaasunngortippai aamma anguniakkanut najoqqutassat aalajangiunneqarsimasut erseqqissarlugit.

Ilinniartitsinermit Periusissiap saqqummiunneratigut ukioq 2024 nutaanik pisoqarfiuvoq, tassami Periusissiaq 2015-imi atuutilersinneqartoq taarserneqarmat. 2030 tikillugu ilinniartitsinermit takorluukkat nutarterlugit periusissiami nutaami allaatigineqarput, piffissamullu pineqartumut politikkikkut pingaarnersiunerit ersersinneqarlutik. Ilinniartitsinermit Periusissiaq, ukiullu tamaasa suliarineqartartoq Ilinniartitaanermut Pilersaarut, ilinniartitaaneq pillugu Naalakkersuisut EU-mik suleqateqarnerannut aamma tunngaviuvoq, taannalu 2021 - 2027-mut peqatigiinnissamik isumaqatigiisummi allassimavoq.

Ilinniartitaanermut Pilersaarutip 2024-mi iliuusissat suliniutillu aalajangerlugillu pingaarnersiorpai, ukiullu ingerlanerani periusissiamersut iliuusissanngorlugit saqqummiullugit. Inuussutissarsiutaasinnaasumik ilinniartitsinerni naammassisaqartartut amerlinissaannut suliniutit nutaat tamarmik pingaaruteqarluinnarput. Tamanna inuiaqatigiit atasinnaanerannut pingaaruteqarluinnarpoq, aamma nunat assigiinngitsut akornanni nunatta ilinniartitaanikkut inissisimaneranut nukittorsaassaaq. Allannguutit ajunngitsut pilersikkumallugit aamma ilinniartitaaneq 2024-mi siuariartikkumallugu kinguneqarluartumik suleqatigiilluarnissaq Naalakkersuisut qilanaarivaat.

Ilinniartitaanermut Pilersaarut 2024

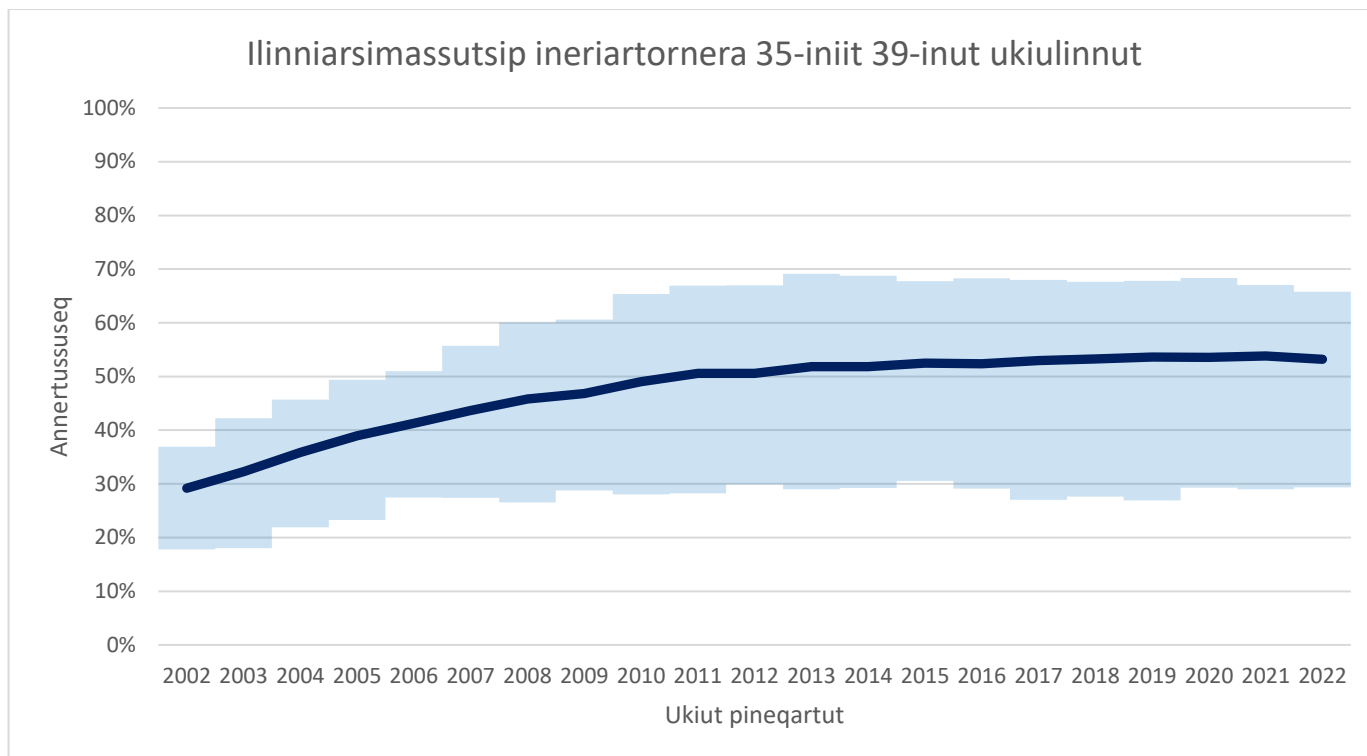
Ilinniartitaanerup assigiinngitsorpassuarnik katitigaalluni assigiinngitsunut attaveqarnermigut inuaqatigiinni soqutigisaqartut amerlasuut nunatsinni ilinniartitaanerup iluani inuttut aamma ilinniagaqarnermikkut suleqataasut peqataatittarpai. Taakku soqutigisaqartut ilinniartitaanerup ineriartortuarneranut Naalakkersuisullu takorluugaasa pingaarnert piviussunngortinneqarnerannut pingaaruteqarluinnarlutik suleqataapput.

Suliniutinik pingaarnersiukkanillu naalisaalluni ulluinnarni ingerlatsinermut ilanngunneqartunik pilersitsiniarnermi 2024-mut Ilinniartitaanermut pilersaarut takussutissiivoq. Anguniakkat Ilinniartitsinermut Periusissiaq 2024-miittut piviussunngortinneqarnissaat 2024-mut Ilinniartitaanermut Pilersaarummi pingaarnertut suliniutinngorlugit erseqqissumik allagaqaasiatut saqqummersinneqarput. Taakku allagaqaasiat marluusut ilinniartitaanermi periusissiornermi siunniussat ineriartorfissallu sinaakkuserpaat.

Ilinniartitaanermut kisitsisitigut ataatsimut isigininneq

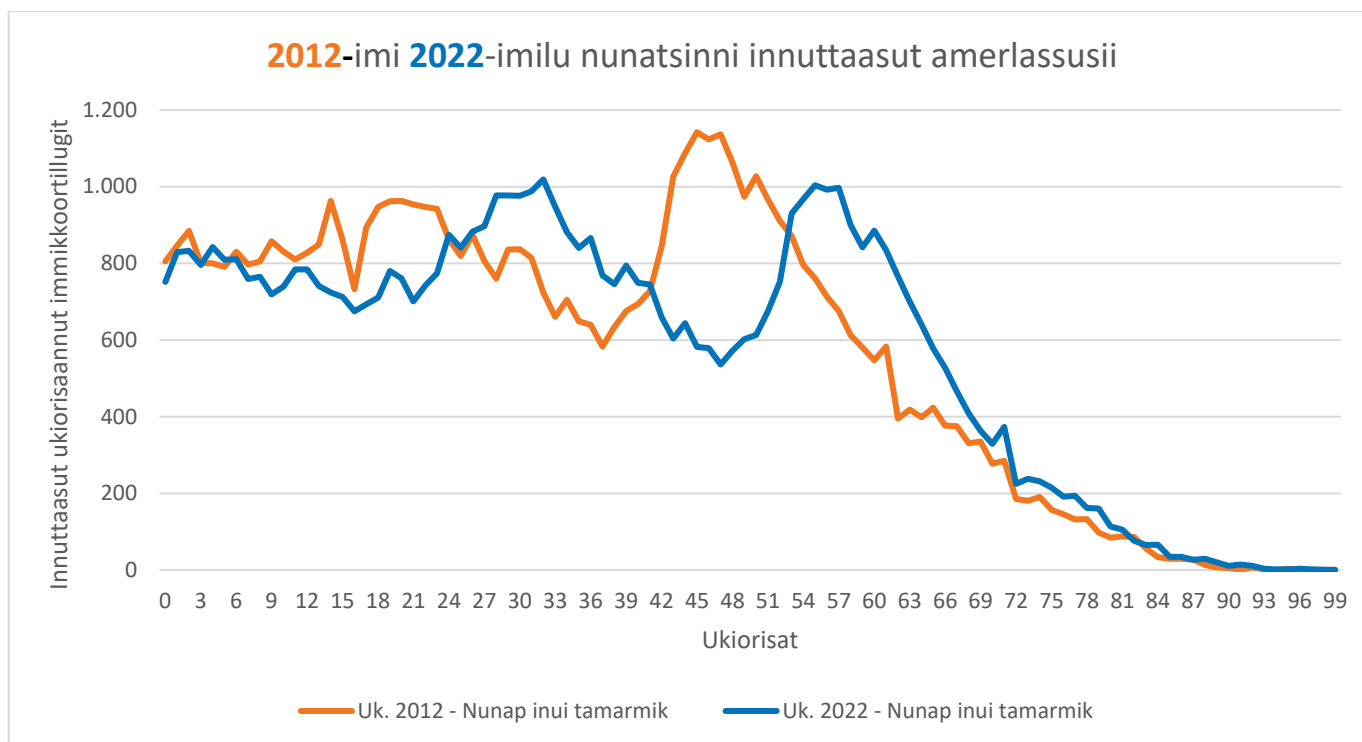
Meeqqat atuarfiat naammassillugu atuarunnaartut 35-nik ukioqalinnginnerminni inuussutissarsiuataasinnaasumik ilinniagaqarsimanissaat ukiorpaalunni anguniakkatut ukkatarineqarpoq. Ukiuni kingullerni ilinniarsimassuseq annikitsuinnarmik qaffariarpoq. Maannakkut 53,2 %-it inuussutissarsiuataasinnaasunik ilinniagaqarsimapput. Ilinniartitsinermut Periusissiami anguniagaq nutaaq imatut oqaasertaqarpoq: Ukioq 2030-mi minnerpaamik innuttaasut 57 %-ii nunatsinni ilinniartitaanermut atassuteqartut ilinniakkamik inuussutissarsiuatigisinnaasaminnik naammassisaqarsimassapput – 35-39-nik ukiullit akornanni uuttuineq aallaavigalugu.

Nunatsinni immikkoortut ilaanni najugaqarnerup suaassutsikkullu assigiinngissuseqarnerup nunatsinni ilinniarsimassutsip qaffasissusianik naligiinnginneq annertooq pilersittarpaat. Kommunit ilaanni angutit 25 %-ii inuussutissarsiuataasinnaasumik ilinniagaqarsimasarput, kommunimili allami arnat 70 %-ii sinnilaarlutik inuussutissarsiuataasinnaasumik ilinniagaqarsimasarlutik.

Titartagartaliussaq 1: Najoqqutarineqartoq: Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Nammineq titartagartaliussaa Nunatsinni Naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisaatai tunngavigalugit - https://bank.stat.gl/pxweb/da/Greenland/Greenland_UD_UD40_UD4020/UDXISCPROF.px. Tungujortumik qalipaattillip kommunit akornanni allanngoraneq takutippaa (arnat angutillu immikkoortillugit).

Innuttaasut katitigaanermikkut allannguuteqarnerisa ukiuni aggersuni ilinniartitaaneq sunnissavaat – soorlu innuttaasut amerlasuut soraarninngorsimassapput, innuttaasullu ilinniagaqarsinnaasut ikinnerulersimassallutik, taamaattumik ilinniakkamik naammasserlaat nunatsinneersut ikinnerusut suliffeqarnermi "kivitseqataasinnaalersimassapput", taamatullu innuttaasut katitigaanermikkut, teknikkikkut inuussutissarsiornikkullu ineriartorneq malillugu suliffeqarnermi allannguutit ilinniartitaanerup aamma malissavai. Ataani titartagartaliussami ineriartorneq takuneqarsinnaavoq:

Titartagartaliussaq 2: Najoqqutarineqartoq: Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Nammineq titartagartaliussaa Nunatsinni Naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisaatai tunngavigalugit - https://bank.stat.gl/pxweb/da/Greenland/Greenland_BE_BE01_BE0125/BEXST9.px/

Arlalitsigut ilinniartitaanerup ineriartornerata unammillernarneranut nunatsinni malugineqarpoq, ajornartorsiutillu ilaat ukiunilu arlaqartuni atuussimapput. Immikkoortut nunatsinnut assingussuteqartut, pingaartumik nunatta atortulersugaaneranut eqqaanartut, nunatsinni ilinniartitaanikkut ajornartorsiutigineqartut assigisaannik unammilligassaqarput – ilinniakkamik taamaatitsinerit qaffasissumiipput, aamma inuiaqatigiit ilinniarsimassutsikkut ineriartornerat kigaannerusumik ineriartulersimavoq. Ilisimatusarnerup aamma takutippaa, nunat inoqqaavi (first nation, Métis aamma inuit) ilinniarnertuunngorniariup¹ naammassinissaanut toqqaannartumik aqqutissaqarneq ajortut. Ilaasa ilinniarfik qimakkallartarpaat kingusinnerusukkullu ilinniarnertuunngorniarneq naammassinarlugu uteqqittarlutik, imaluunniit ilinniagaq tassunga assingusoq naammassinarlugu. Tamatuma kingunerisaanik ilinniartitaanermi unammilligassat aaqiissuteqarfiginiarlugit silinnerusumik isumaliornissaq assigiinngitsullu amerlanerusut annertunerusumik peqataatinneqarnissaat pisariaqartinneqarpoq - soorlu nunatta atortulersugaanera, kulturikkut allannguutit aamma inooqataanermi pissutsit allarpassuillu. Tassungali tunngatillugu kalaallit ilinniartut ilinniakkanut atuagarsornerusunut nikikkiartornerat isiginiarneqassaaq, ilinniarnertuunngorniarihimmi ilinniarnertuunngortartut aamma qaffasinnerusumik ilinniartitaanerni ilinniagaqalertartut annikikkaluamik amerleriarput. Naatsorsueqqissaarnermilu nalorninermik tamanna tunngaveqarnersoq maannakkut oqaatigineqarsinnaanngikkallarpoq. Taamaattorli qaffasinnerusumik ilinniartitaanerni piffissami

¹ Landry, Simon; Racine, Audrey; Kumar, Mohan B. (2023): “Childhood factors associated with the completion of a high school diploma or equivalency certificate or higher among First Nations children living off reserve, Métis and Inuit children.”

sivisuumi ilinniakkanik naammassisaqartartut annertuumik qaffariarput. 2006-imit qaffariaat 99 %-iuvoq – tamanna marloriaammik qaffariaateqarnermik isumaqarluni.

Ilinniartitaanermi killiffimmik takussutissiaq (kisitsisitigut)

Nunatsinni meeqqat sulī atualinngitsut ataanni ulluunerani neqeroorutini meeqqat peqataasartut amerlassusiat allanngorartorujussuuvuq, pingaartumik inoqarfinni annerni (75 %-it missaat) inoqarfinnilu minnerni 50 %-it missaat). Kisitsisitigut naatsorsueqqissaarnerit 2022-meersut 58 %-imik assigiinngissuteqartoq takutippaat, kommuninut najukkanullu inoqarfinnut immikkoortiterlugit. Inoqarfinni annerni minnernilu sulisut perorsaanermik ilinniagallit appasipput, inoqarfinnilu annerni 50 %-it missaanniillutik, inoqarfinnilu minnerni 20 %-it missaanniipput, kommunillu akornanni annertuumik nikinganeqarpoq.

Nuna tamakkerlugu ilinniartitsisut 84 %-ii 2022-mi ilinniartitsisutut ilinniagaqarsimasuusut meeqqat atuarfiannit 2022-mi nalunaarutigineqarpoq, kisianni inoqarfiit annerit minnerillu akornanni allanngorarneq annertoorujussuuvuq. Inoqarfinni annerni ilinniartitsisut 90 %-iisa missaat ilinniarsimasuupput, inoqarfinnilu minnerni 52 %-iisa missaanniillutik. 2017-ip 2020-llu akornanni ilinniartitsisutut ilinniarsimasut annikitsumik qaffariaateqarsimapput, takussutissalli kingullit ersersippaat ilorraap tungaanut ineriartornerugaluq unissimasoq. Inoqarfinnimi minnerni ilinniartitsisutut ilinniagaqarsimasut amerlassusiat 4 %-imik apparsimavoq.

2022-mi meeqqat atuarfiannik naammassinnittut 44 %-ii atuarfimmitt ilinniartitaanermut toqqaannartumik ikaarsaartarput, tamanna 2010-mit 2016²-imut pitsanngoriaateqarpoq. 2016-illi kingorna ineriartortoqarpallaarsimanngilaq, kommunilli akornanni suaassusermik aallaaveqartumik ilinniakkatigut ingerlatsinikkut annertuumik assigiinngissuseqarpoq. Meeqqat atuarfianni pitsaassutsip appararneratigut, pingaartumik nukappiaqqat ilinniakkamik ingerlataqarnerat, ukiuni aggersuni apparassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Inuusuttut ilinniagaqarsimanngitsut 16-18-inik ukiullit 60 %-ii ilinniartitaanerup avaaniittarput (maluginiarneqassaaq Majoriami ingerlatsinerit matumani naatsorsuineri ilinniarnertut naatsorsuunneqarneq ajormata).

16-init 18-inut ukiullit 57 %-iisa missaat ilinniarnertuunngorniarfinni ilinniartuupput, 2022-mi 5 %-ii inuussutissarsiutinik ilinniartitsineri ilinniartuullutik. 2017-imit 2021-mut ineriartornerup takutippaa inuusuttut inuussutissarsiutinik ilinniartitsineri ilinniagaqalertartut amerlassusiat nikingaarsimanngitsoq, ilinniarnertuunngorniarfinnili ilinniartunngortartut amerlisimallutik. 2022-mi 374-it inuussutissarsiutinik ilinniartitsineri ilinniakkamik ingerlataqarput, taakkulu 44 %-iisa ilinniagaq piffissarititaasup iluani naammassivaat, 50 %-illu missaasa ukiut tallimat iluanni ilinniagaq naammassillugu. 2018-imit ilinniakkamik naammassinnittartut procentinngorlugit ilorraap tungaanut ineriartorsimapput. Inuussutissarsiutinik ilinniartitsinerit sungiusarluni sulinermik sunnerneqartarput, 2022-milu 770-it sungiusarluni suliffissat missiliorpaat, taakkulu “kommunenī inoqarfinni annerni” tallimaasuni amerlanerpaat inissisimapput.

Qaffasinnerusumik ilinniartitaanerni 1.200-t missaat 2022-mi ilinniartuupput, taakkunanilu arnat amerlanerulluarlutik (72 %).

2024-mi ilinniartitsineri suliniutit

Inunnut ataasiakkaanut inuiaqatigiinnullu ilinniartitaanerup pingaaruteqarnera Naalakkersuisut ilisimavaat. Inuit amerlanerit ilinniagaqalernissaat suliffeqarnermilu pisariaqartitsinerup

² Atuartut inaarutaasumik misilitsinnernut peqataanngitsut efterskolenilu atuartut naatsorsueqqissarnermi ilanngunneqarneq ajorput

iliuuseqarfigineqarnissaa nunatta siunissaanut pingaaruteqarnerpaapput. Ilinniagaqarnikkut inuit ataasiakkaat piginnaasaat periarfissaallu annertunerulersarput, inuiaqatigiillu naammassisaqarsinnaassuseq annertunerusoq aamma ataavartumik aningaasarsiorsinnaassuseq qulakkeertarlugu. Ilinniartitaanermut piginnaanngorsaaqqinnermullu assigiimmik periarfissiisoqarnissaa ilinniartitaanerullu tamarmiusup pitsaassusiata naammassisaqarsinnaaneratalu pitsanngorsarneqarnissaa takorloorlugu Naalakkersuisut ilinniartitsinermut periusissiaq saqqummersippaat. Ilinniartitaanermi aaqquissuussinermit peqataatitsineq aamma ilinniartitaanermi aaqquissuussinermit pitsaassuseq qaffassissoq inuiaqatigiillu pingaartutigit pisariaqartitaannik piviusunngortitsisoq, aamma inuit ataasiakkaat pigissaarnissaat atuagarissaarnissaallu kiisalu nalogiingissuseqarnerup annikillisinneqarnissaa ilinniartitaanermi Naalakkersuisut siunertaraat.

Ilinniartitaanerup inerisarnissaanik suliassaq assigiinngitsorpassuarnik katitigaavoq, taamaattumik ataqatigiissaarinermit peqataatitsinermillu suleriaaseqarnissaq pisariaqarpoq. Naak Ilinniartitsinermit Periusissiaq ilinniartitaanermi angusaqarniarnermut pingaaruteqarluinnarualartoq taanna angusaqarniarluni immikkoortup inerisarneqarnissaanut kisimi allagaqaasiaanngilaq. Attassiinnarnissamut Ineriartortitsinissamullu Pilersaarut II ilaavoq pingaaruteqartoq, nunatsinnilu ilinniartitaanerup ilusilersorneqarnissaanut immikkut pingaaruteqarluni. Angusaqarniarluni allagaqaasiat imminnut tapertariippat – Ilinniartitsinermit Periusissiami qitiusumik isiginniffiit soorlu pitsaassuseq, peqataatitsineq aamma ilinniartitaanermit iserfissaqarnissaq ukkatarineqarput, Attassiinnarnissamut Ineriartortitsinissamullu Pilersaarut II-ili aningaasaqarneq inuiaqatigiilerinerlu aallaavigai atasinnaasumik siuariartorneq ineriartornerlu nalinginnaasumik aaqquiffigisassatut sammillugit. Killiffimmi taaneqartumi inuusuttut ilinniagaqarsimanngitsut ikilisinneqarnissaannik angusaqarniarluni suliniuteqarnissaq aamma ilanngunneqarpoq.

Allagaqaasiat marluusut tapertariissinnerisigut anguniakkat ataqatigiissut sinaakkuserneqarput, ilinniartitaanerup pisariaqartitai taakkulu inuiaqatigiit ineriartornissaannut pingaarnertut inissisimaneri ilanngullugit. Peqataatitsinermit suleriaaseqarluni pullaveqarnerup isumalluutinik sunniuteqarnerusumik atuinissaq siuarsarpaa, qulakkeerlugulu nunatta immikkoortut akimorlugit anguniagaqarneranik ilinniartitaanerup tapersiinnaanngornissaa.

Angusaqarniarnermi allagaqaasianik aamma allanik peqarnera ilanngullugu taaneqassaaq, taakku Naalakkersuisut ilinniartitaanermit takorluugaat siunertaallu aalajangersorpaat – soorlu meeqqat sulit atualingitsut pillugit periusissiaq ([Meeraaneq Nalitoq 2023-2030](#)) aamma Suliffeqarnermit Nalunaarusiaq 2022 ([2022-mut Naalakkersuisut suliffeqarnermit nalunaarusiaat](#)), [Inuit Innarluutillit pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaata Kalaallit Nunaannit eqquutsinneqarnissaa pillugu nassuiaat 2022](#) aamma Aalisartoqarnerup iluani suliffeqarneq aamma ilinniartitaaneq pillugu nalunaarusiaq ([Aalisartoqarnerup iluani suliffeqarneq aamma ilinniartitaaneq 2023](#)) aamma [Suliffeqarnerup Suiaassutsinut agguataarnera](#).

Ilinniartitsinermit Periusissiap, Attassiinnarnissamut Ineriartortitsinissamullu Pilersaarut II-p periusissiallu allat suleqatigiissinnerat nunatsinni ilinniartitaanerup inuiaqatigiillu tamarmiusup ataqatigiissumik atasinnaasumillu siunissaqarnissaannut pingaaruteqarluinnarput.

2024-mi anguniagaqarluni suliniutit arlallit ilinniartitaanermi pingaartutut ilaatinneqassapput, Naalakkersuisullu ilinniartitaanermit takorluugaasa siunertaasalu naammassineqarnissaannut tapersiuteqassallutik.

I. Inerisaanerit Naalakkersuisut Ilinniartitsinermit Periusissiaani nutaamiittut aamma Attassiinnarnissamut Ineriartortitsinissamullu Pilersaarut 2-miittut

Ilinniartitsinermit periusissiaq atuuttoq malillugu kapitali ataaniittoq ilusilerneqarpoq siunniussanillu tallimanik imaqluni.

Siunniussaq 1: Meeqqat atuarfiat, ilinniarnermi alloriarfiit siulliit pingaaruteqartut

Meeqqat atuarfianni pitsaasumik ineriartorneq ilinniartitaanerup sinneranut pitsaasumik sunniuteqassaaq, tamanna atuartup inuiaqatigiillu isaannit aamma taamaappoq. Soqutigisaqartunik misissueqqissaarnerit takutippaat, meeqqat atuarfiat amerlasuunik ajornartorsiorfeqarpoq, ajornartorsiorfiusunullu tamanut ataasiinnarmik aqqiissutissaqanngitsoq. Ajornartorsiorfiit amerlasuunik katitigaapput, atuarfiullu aqqissugaanerata avataanut allaat siaruaassimallutik. Ilinniartitsinermit Periusissiami meeqqat atuarfianni unammilligassat aqqaneq marluk uppersineqarput.

1. Meeqqat atuarfiata tamanut atuunnerata atuartullu qitiutinneqarnerata malinneqarnissaa ajornartorsiutaavoq
2. Aqutsinermit atuartitsinermit pitsaassusermut tunngatillugu unammilligassaqarpoq
3. Ungasissumit atuartitseriaaseqarneq
4. Ulluinnarni ilinniartitsinermit pitsaasunik avangiisinik pilersitsisinnaaneq ajornartorsiutaavoq
5. Atuarfeqarfiup ilusilerneqarnera atuartunullu angerlarsimaffeqarneq unammilligassaqarfiupput
6. Atuarfiup angerlarsimaffiullu suleqatigiinneranni unammilligassaqarpoq
7. Meeqqat atuarfianni ilinniartitaanermit inuussutissarsiutinillu ilitsersuinermit unammilligassaqarpoq
8. Meeqqat atuarfianni aqqissuussinermit sillimatinullu tunngatillugu unammilligassaqarpoq
9. Allaffissorneq
10. Nakkutilliineq
11. Aningaasaqarnikkut isumalluutit
12. Aqqissuussinerup nakkutigineqarnissaa pillugu unammilligassat (nalullugit ilisimasagut)

Meeqqat atuarfiannut pingaarnertut anguniagassat pingasut pitsaasumik ineriartortitsisinnaasut Naalakkersuisut toqqarpaat. Anguniakkat tassaallutik:

Anguniagaq 1) *Meeqqat atuarfianni atuartut inuusuttuaqqat ilinniarfiinut toqqaannartumik ingerlaqqissinnaanngorlutik inaarutaasumik misilitsinnermi angusaqartassapput*

Anguniagaq 2) *Atuartut tamarmik pitsaassuseqarluartumik atuartinneqartassapput*

Anguniagaq 3) *Sulisoqarnikkut aningaasaqarnikkullu isumalluutit immikkoortortami tamarmi atorineqartartut sunniuteqarnerussapput, aamma akisussaaffiup immikkoortunut agguataarneqarnera ersarinnerulissaaq*

Anguniakkat pingaarnerit piviusunngortinneqarnissaat qulakkeerniarlugu immikkoortumi anguniagaq aamma uuttuutit takutitsisut ilanngunneqarput. ([link til strategi](#))

Atuarfiup pitsanngorsarneqarnissaanik sulineq annertummat aamma inunnik amerlasuunik peqataatitsimmat periusissiami anguniakkat piffissami sivisuumi piviusunngortinniarneqassapput.

Taamaattumik ilisimasat tunngavigalugit aqutsinissaq aamma tamanik isiginnilluni piffissaliussanik isumalluutinillu pingaarnersuuinissaq pisariaqartinneqassaaq.

Siunniussaq 1-imi "meeqqat atuarfiannut" iliuusissat Naalakkersuisut 2024-mi suliaralugit aallartinniarpaat:

- Allaffissornermi tamanut atortorissaarutip (Tabulex) nalunaarusiornermi assigiimmik periaaseqarluni atorneqartarnissaa pillugu nalunaarut nutaaq suliarineqassaaq.
- Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfiup nakkutigisaaniittut suliasat pillugit ukiumut takussutissiaq aqutsisoqarfiup pilersissavaa.
- Suleqatigiissitaliap aaqqissuussinermik akisussaaffinnillu naleqqussaaneq pillugu isummerfissatut tunngavissiamik 2024-p naanerani naammassillugu siunnersuuteqartussap, soqutigisaqartut pineqartut peqataatillugit, suliasani aallartissavaa.
- Piviusunngortitsinermi uuttuutit takutitsisut akimorlugit suliniutit pilersitsiniaanerillu inatsisinik allanngortitsinissamik malitseqartariaqartunik ilisimasaqalernissaq – pisariaqartitat taakku tigussaasunngortinneqarsimassapput.
- Naalakkersuisoqarfiit suliaqartullu pineqartut akornanni meeqqat atuarfianni ungasissumit atuartitseriaaseqarnerup piviusunngortinneqarnissanut tamarmut pilersaarut sulineqarsimassaaq 2024-milu akuersissutigineqarsimassalluni – immikkoortortami misilittagaalereersut ilanngunneqassapput.
- Meeqqat atuarfianni aamma ikaarsaariarfinni ilitersuinermi tigussaasumik naleqqusnaanissamut pilersaarut (Majoriamit, takuuk siunniussaq 2) immikkoortumi misilittakkat pigineqareersut ilanngullugit.

Taakku saniatigut meeqqat atuarfianni atuartitsinerup sukumiisumik naliliiffigineqarnissaa Naalakkersuisut kissaatigaat. Atuartitsinermik pilersaarusiorneq, piviusunngortitsineq, atuartut pissarsiaat kiisalu atuartut ilinniartitsisullu atugarissaarnerannut paasissutissanik misissueqqissaarneq ukkatarineqassapput. Tassunga atatillugu nalileeriaatsit, naliliinermi periutsit aamma sakkut taakkunungalugu inatsisiliornerit nalileqqinneqassapput, pingaartumik ilinniartitaanerup inuiaqatigiillu maannakkut siunissamilu piginnaasaqarnissamut piumasaqaataat pillugit.

Atortorissaarutit Naalakkersuisunit pigineqartut atorneqartullu qanoq atorneqarnissaannut ilitersuusiornissap pisariaqarnerata maluginiarneqarnissaa allaatigineqassaaq naalakkersuisoqarfiit akimorlugit suleqatigiinnikkut innuttaasunik pitsaasumik sullissinissaq qulakkeerniarlugu.

Siunniussaq 2: Inuusuttuaqqat ilinniarfiinut ikaarsaariarneq

Pingaarnersatut anguniagaq, inuiaqatigiinni ilinniarsimassutsip qaffannissaa, anguneqassappat pingaaruteqarlunnarpoq inuusuttut sulii amerlanerusut meeqqat atuarfiata naammassereerneratigut ilinniakkamik aallartitaqarnissamik toqqaasarnissaat, periarfissinneqartarnissaat aamma kaammattorneqartarnissaat. Taannalu ilutigalugu siunissami inuusuttuaqqat ilinniarfiinut immikkoortoq aaqqissuunneqartariaqarpoq ilinniarfissaaleqineq annikillisinniarlugu naammassisaqartartut amerlisarniarlugit pingaartumillu inuiaqatigiit pingaarnerni sananeqaatimikkut pisariaqartitaat eqqarsaatigalugit. Ilinniartitsinermut Periusissiami inuusuttuaqqat ilinniarfiinut ikaarsaariarnermi unammilligassat tallimat allaatigineqarput:

- 1) Ilinniartunut inissiat
- 2) Sungiusarluni suliffissat
- 3) Ilinniarfiit illutaat
- 4) Iltersuineq aamma sungiusarluni suliffinnik isumaginninneq

5) Immikkoortunut allanut ataqtigiinneq

Unammilligassat qulaani taaneqartut tunngavigalugit inuusuttuaqqat ilinniarfiinut ikaarsaariarnermi pitsaasumik ineriartortitsinissaq pillugu Naalakkersuisut pingaarnernik marlunnik anguniagaqarput. Anguniakkat tassaallutik:

Anguniagaq 1) Inuusuttuaqqat amerlanerit meeqqat atuarfiata kingornatigut inuusuttuaqqat ilinniarfiini ilinniakkamik ingerlataqartassapput

Anguniagaq 2) Ilinniartunut inissianik imaluunniit sungiusarluni suliffissanik amigaateqarneq pissutigalugu ilinniakkamik ingerlataqanngitsoortoqassananilu naammassinngitsoortoqartassanngilaq

Aamma 2024-mi suliniutit pilersaarutillu aallartinneqartussat:

- Qitiusumik ilinniarfinni pineqartuni 15-17-inut ukiulinnut tunngaviumik ilinniartitsinerup pilersinnissaanut politikkikkut isummerfissiaq naammassineqassaaq.
- Ilinniartunut inissianik sanaartornissamut immikkoortumut pilersaarut nutarterneqassaaq, inuussutissarsiutinik ilinniartitsinermi pisariaqartinneqartut ilanngullugit.
- Ilinniarfinnut sanaartugassanut immikkoortumi pilersaarut suliarineqassaaq (inuussutissarsiutinik ilinniartitsinermut immikkoortumut pilersaarummi ilinniarfimmi sungiusarluni suliffissanik pisariaqartitsineq qulaajarneqassaaq, 2024-mullu aningaasanut inatsimmut isumaqtigiissut naapertorlugu 2025-mut aningaasanut inatsimmik piareersaanissamut piareersimassalluni suliarineqarsimassaaq)
- Ilinniartut sungiusartullu atorfinitsinnerini suliffiit pisortanilu oqartussat inuiaqtigiinni akisussaaffeqarnerat pillugu inatsit aamma nalunaarut (Smiley-mik aqqissuussineq) atulersinneqassaaq taassumalu ataaniittut sulinermi atortussat atuutilissallutik.
- Naalakkersuisoqarfiit oqartussaaffiik allanngortitsinissamik pisariaqartitsineq isummerfigineqassaaq allannguutissallu piviusunngortinneqassallutik
- Ilitsersuineramik suliap ilisimasanut tunngasortaa Majoriamit qitiusumik ilinniarfinnut meeqqallu atuarfiannut 2025-mi atuutilersussamik nuunneqassaaq
- Inuussutissarsiorfiit aamma peqatigiiffiit il.il. peqatigalugit aamma politikkikkut akuerineqarsimasoq suliniutinut attaveqatigiinnissamullu pilersaarut inuusuttut ilinniartitaanikkut inuussutissarsiornikkullu periarfissaannik ersarissaaniarluni suliarineqassaaq.

Siunniussaq 3: Ilinniarnertuut ilinniartitaanermi ingerlaqqinneq ajortut

Inuusuttut ilinniartitaanernut qaffasinnerusumiittunut piareersarlutik ilinniarnertuunngorniarfimmi ilinniarsimasut amerlangaatsiartut ilinniartitaanerup iluani ingerlaqqinneq ajorput. 2020-mi ilinniarnertuunngortut ukiut marluk qaangiunnerisigut 42 %-it ilinniakkamik ingerlataqarneq ajorput.

Siunertaq aamma takorluugaq

Takorluukkamut pingaarnermut anguniakkap anguneqarnissaanut matumani inuusuttut ilinniartitaanermi uniinnannginnissaat, inuussutissarsiutaasinnaasumilli ilinniagaqarnissaat, pingaaruteqarpoq. Tassaasinnaavoq qaffasinnerusumik ilinniartitaaneq aammali inuussutissarsiutinik ilinniartitsinerusinnaalluni.

Naalakkersuisut pingaarnertut immikkoortumi anguniagaraat: *-Inuusuttagut ilinniarnertuunngorsimasut amerlanerusut qaffasinnerusumik ilinniartitaanermik ilinniaqalissapput, imaluunniit periarfissatut allatut inuussutissarsiutinik ilinniartitsinermik ilinniagaqalissapput.*

2024-mi iliuusissat siunniussaq 3-mut tunngasut Naalakkersuisut aallartinniarpaat:

- Ilinniarnertuunngorniarfimmuk qinnuteqarnermi aamma naammassinninnermi ilinniartitsissutini pingaarnerni karakterit Naatsorsueqqissaartarfik peqatigalugu nalunaarsorneqartarnissaat pilersinneqassaaq.
- Pisortat atorfinitsitsisartut ilinniarsiillu pineqartut suleqatigalugit ilinniartunngortartut amerlanerulersinniarlugit suliniuteqarnissamut pilersaarutit suliarineqarsimassapput.

Siunniussaq 4: Sulisunut allanik ilinniartitseqqiineq piginnaanngorsaanerlu

Inuiaqatigiit siunissami ilinniarsimassusiannut anguniakkat anguneqarnissaannut tapersiiniarluni inersimasut ilinniagaqarsimanngitsut ilinniartitaanermut peqataatinniartariaqarput taavalu ajornarunnaarsillugu taakku tulluurtumik ilinniqaalernissaat.

Peqatigisaanik sulisinnaasut ikilinnissaat naatsorsuutigalugu suliffeqarnikkut pisariaqartinneqartut allanngoriartuinnarput, soorlu inuit isumaliorsinnaassusianik assiliilluni (AI) sakkuni atuinerup annertusineratigut suliffeqarnermi allannguutiniq nassataqassasoq. Tamanna sulisut piginnaanngorsaqqinnissaannik naleqqussarsinnaassuseqarnissaannillu annertunermik piumasaqassaaq.

Anguniagaqarluni, ataavartumik ataqatigiissaakkamillu piginnaanngorsaaneramik allanillu ilinniqaqqinnermik tulluurtumik suliniuteqarnerup inuiaqatigiit ataqatigiinnerat inuiaqatigiinnilu suliffeqartut amerlassusiat annertusartarpaa.

Inuttut akornguteqarani periarsinnaanermik ineriartornermillu, suliffeqarsinnaassuseqalernermik, inooqataanermi peqataanermik aamma inuiaqatigiinni peqataalluarnermik piginnaaneqarlualernermillu inuuneq naallugu ilinniarnermik akuersaarneq sunniuteqartartoq nunat assigiinngitsut akornanni misilittakkat takutippaat.

Naalakkersuisut pingaarnertut immikkoortumi anguniagaraat: *Piginnaanngorsaqqinnermut aamma ilinniagaqaaqqinnermut pisariaqartitsineq ingerlaavartumik nutarterneqartassasoq tassanilu sapinngisaq malillugu pingaarnersiuisoqartassasoq aamma akuersissuteqartoqartassasoq.*

Iliuusissat siunniussaq 4-mut tunngasut Naalakkersuisut 2024-mi aallartinniarpaat

- Naatsorsueqqissaartarfiup peqataatinneratigut suliaqartullu pineqartut suleqatiginerisigut pikkorissartut pikkorissaanerillu amerlassusaat ilisimaneqalissaaq.
- Pisariaqartitsinerit naapertorlugit immikkoortuni pilersaarutiniq suliaqarnerit aallartinneqassapput, piginnaanngorsaqqinnermi aamma ilinniagaqaaqqinnermi pisariaqartitsineq ilanngullugu.
- Naalakkersuisoqarfiit akimorlugit suleqatigiissitamik pilersitsinikkut inatsisitigut tunngavissat tamarmik misissorneqassapput, pisariaqartitsinerlu naapertorlugu inatsisinut aaqqissuussinermullu allannguutissanik siunnersuusiortoqassalluni.

Siunniussaq 5: Immikkoortut akimorlugit suliniutit

5.1 Meeqqat inuusuttullu immikkut pisariaqartitsisut

Inuiaqatigiinni inuit tamarmik inissaqartinneqarnissaat Naalakkersuisut sulissutigaat, tamarmillu inuiaqatigiinnut tapersiuteqarsinnaanertik misigissavaat. Meeqqat inuusuttullu amerlasuut inuussutissarsiutaasinnaasumik ilinniagaqalernissaq naammassisaqarnissarlu ajornartorsiutigisarpaat, aamma atuarfinni tunngaviusuni meeqqallu atuarfianni sinaakkusiunneqartut pillugit unammilligassaqartarput. Tamakku timikkut, tarnikkut inooqataanikkullu tunngaveqarsinnaapput. Taamaattumik meeqqanut inuusuttunullu taakkununga

suliniutit immikkoortut akimorlugit pisarput, taamatullu suliniutit sunniuteqarnerpaaq anguniarlugu pisariaqartinneqartunut naleqqussarneqarlutillu pingaarnersiorneqassapput.

Aallaqqaasiinermi immikkoortoq naapertorlugu atuartut atuarsinnaanermik matematikkimillu ajornartorsiuteqartut amerlapput. Naqinnernik ilisarsisinnaannginneq aamma atuarsinnaanermik allassinnaanermillu ajornartorsiuteqarneq ikiorserniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummik suliaqarnissaq Naalakkersuisut siunniuppaat. Tassunga ilaassaaq kalaallit oqaasii atorlugit misissuutigineqarsinnaasumik³ inerisaaneq.

Aamma inuusuttoqarpoq matematikkimik ilikkarniarnermik ajornartorsiuteqartunik kisitsisinik ilisarsisinnaanermik, dyskalkuli-mik eqqarsarnikkut paasinninnikkullu killilimmik piginnaasaqarnerup kingunerisinnaasaanik. Pineqartumi ilisimatusarnertigut paasineqarsimavoq matematikkimik ajornartorsiuteqarneq aamma atuartitsissutini allani ilikkarniarnermut ajornartorsiuteqarnermut atassuteqartartoq, dyskalkuli-millu akornquteqartut amerlasuut dyskalkuli-mik aamma akornquteqartarput.

Ilinniartitaaneq, meeqqanik inuusuttunillu assigiinngitsunik innarluutillit tamanik akuersaartoq, Naalakkersuisut pingaartippaat.. Meeqqat inuusuttullu pineqartut taperserneqarnissaannut periarfissinneqarnissaannullu qulakkeerinninniarnermi naammanngitsunik paasissutissanik pigisaqarneq unammilligassat annersaraat. Tamakku ikiorserniarlugit Naalakkersuisut suliaaraat "Naalagaaffiit Peqatigiit innartuuteqartut pillugit isumaqatigiissutaata malinneqarnera pillugu iliuusissatut pilersaarut 2024-34".

Tarnikkut atuagarissaarneq pingaarnarpaavoq, imminut toquttarneq pinaveersaartinniarlugu periusissiaq "Qamani" assigalugu meeqqat inuusuttullu tamarmik tarnikkut peqqissuunissaat pillugu Naalakkersuisut erseqqissaapput, tamannalu pingaarnaruvoq tarnikkut peqqissutsimikkut ajornartorsiuteqartunut. Suliniutinut ilaavoq sulisunut ilinniarsimasunut ilinniartitsineq anguniarlugu tarnikkut peqqissutsikkut ajornartorsiutaasunik suussusersisinnaanngornissaq aamma suliarinnissinnaanngornissaq.

Nuna Tamakkerlugu Ilitersuisarfiup tarnikkut pitsaasumik inuuneqarneq annertusarniarlugu ilinniartunut silittumik ullumikkut neqerooruteqartarpoq, ilinniartitaanerulli avataaniittunut taamatut neqerooruteqarsinnaaneq amigaataavoq. Inuit tarnimikkut atugarliuuteqartut atugarliuutimik ajugaaffiginissaannut ilinniartitaanermullu imaluunniit suliffeqarnermut uternissaannut nuna tamakkerlugu ikiorsiisarfimmik pilersitsinissaq Naalakkersuisut sulissutigaat.

Periusissiami erseqqissaaffigineqarpoq ilinniartitaanermi angusatigut assigiinngissutsit suaassusermik tunuliaquteqartut, nukappiaqqammi angutillu inuusuttut niviarsiaqqanit arnanillu inuusuttunit angusarlunnerusarmata. Naak tamatumunnga pissutaasut erseqqinngikkaluartut atuartitsinermi periutsinik naleqqussaanissaq aaqqiissutaasinnaasut ilagaat aamma ilinniartitaanermi suaassutsikkut pisariaqartitsinernik akuersaarnissaq suliniutissat ilagisinnaavaat.

³ Naqinnernik ilisarsisinnaanngitsut aamma atuarsinnaanermik allassinnaanermillu ajornartorsiutillit ikiorserniarlugit nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarut Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfimmi maannakkut suliarineqarpoq. Tamanna akuersissutigineqarpoq Inatsisartut uliaanerani ataatsimiinneranni 2021 (UKA2021 punkt 29, 47 og 73 - <https://ina.gl/da/samlinger/oversigt-over-samlinger/2021/em2021/>). Iliuusissatut ilaatigut pilersaarummi nassuiaatigineqassapput naqinnernik ilisarsisinnaanngitsunik kalaallit oqaasii atorlugit ikiorsiilluni programminik inerisaanissamut periarfissat, aamma kalaallit oqaasii atorlugit naqinnernik ilisarsisinnaannginnermut misissuineri atorineqarsinnaasunik inerisaanissamut periarfissat erseqqissaaffigineqassapput.

5.1. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat:

- Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfiup naqinnernik ilisarsisinnaannginneq aamma atuarsinnaanermik allassinnaanermillu ajornartorsiuteqarnermik akornnguteqarneq akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarut naammassissavaa.
- Naalagaaffiit Peqatigiit innarluuteqarneq pillugu isumaqatigiissutaata 2024 – 2034-p eqqortinneqarnissaa anguniarlugu iliuusissatut pilersaarut suliarineqarlunilu akuersissutigineqassaaq, ilaatigut ilinniartitaaneq ukkatarineqassalluni.
- Nunalu tamakkerlugu immikkoortup ataqatigiissullu tarnikkut atugarliuutilinnik sullissisinnaasumut pilersaarut suliarineqassaaq aamma akuersissutigineqassaaq.

5.2. Oqaatsit

Oqaatsit inunnit amerlanngitsunit atorineqartut unammilligassaqarput, pingaartumik tuluit oqaasiisa naqitsinerannik pissuteqartumik, taakkumi oqaatsit internettimi paasisutissanik avitseqatigiittarneq aamma inuup isumaliorsinnaassusia ilaarlugu atortorisaaartinik inerisaaneq nunarsuatsinni aquppaat. Kalaallit oqaasii, oqaatsinut inunnit amerlanngitsunit atorineqartunut ilaapput, asseqanngitsuulluni naggueqatigiit inuit oqaasiinit kisiartaallutik sulii attanneqaramik aamma kulturertut napatillugu nunatsinni kulturikkut kingornussatut uummassuseqartutut.

Nunami mikisumi sulisussanik avataaneersunik pisariaqartitsisumi, allamiut oqaasii ilinniartitaanermut, suliffeqarnermut, paasisutissanik katersinermut aamma nunat assigiinngitsut akornanni attaveqatigiinnermut pingaarteqarput. Taamaattumik siornatigut ilinniartitsinermit periusissiani suliarineqarsimasuni pingaartinneqarpoq innuttaasut tamarmik oqaatsinik marlunnik kalaallit oqaasiisa saniatigut, qallunaat oqaasiinik aamma tuluit oqaasiinik, piginnaasaqarnissaat. Nunat assigiinngitsut akornanni inuiaqatigiinni innuttaasut peqataanissaat periusissiami kingullermi siunertarineqarpoq.

Nunat assigiinngitsut akornanni immikkut ilisimasaqartut, 2017-imi Naalakkersuisut pilersitaata, kalaallit oqaasiinik, qallunaat oqaasiinik tuluillu oqaasiinik meeqqat atuarfianni atuartsineq misissuiffigaat. 2018-imi nalunaarusiortoqarpoq taaneqartumik "Oqaatsinik ilikkagaqartarnerup pitsanngorsaavineqarnissaa pillugu immikkut ilisimasallit," taanna ilinniartitaanermi oqaatsit inissisimanerannut atorineqarnerannullu innersuussutinik imaqqarpoq.

Immikkut ilisimasallit innersuussutaasa tunngavigaat isummat tassaasut: Oqaatsit tassaapput isumalluutit, akornutaanngitsut aamma ilinniartitsineq sammisaqartitsinikkut pisassasoq. Taakku aalajangersimasunik innersuussutinik kingusinersukkat saqqummiunneqartunik kinguneqarput.

5.2. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat:

- Martsimi 2023-imi Naalakkersuisut oqaatsivut pillugit ataatsimeersuartitsipput ima qulequtalimmut: Oqaatsitta atugaaneranni ilinniartitsissutaanerannilu anguniakkat najoqqutallu. Ataatsimeersuarnermi inassuteqaatit 2024-imi malitseqartinneqarumaarput⁴.

5.3. Ungasissumit atuartitseriaaseqarnermik digitalinngorsaanermillu angusaqarniarluni iluaquteqarneq

Nunatsinni ungasissumit atuartitseriaaseqarnissamik pisariaqartitsineq annertusiartuinnarpoq, angallavissat isorartuut, innuttaasut siamasissut aamma ilinniarsimasunik sulisussanik sulisussarsiorneq tamatumunnga pissutaapput. Piffinni pisariaqartinneqartut assigiinngissutsillu nunatsinni ungasissumit atuartitseriaaseqarnissamut pilersaarummi isiginiarneqarnissaat

⁴ <https://oqaasileriffik.gl/oqaatsitta-qanoq-ineriartortinneqarnissaat-pillugu-ataatsimeersuarneq/>

naatsorsuutigineqarpoq. Inoqarfinni soqutiginnittut, soorlu atuarfiit, angajoqqaat, inuiaqatigiit aamma suliffeqarfiit suleqatigalugit nuna tammakkerlugu ungasissumut atuartitseriaaseqarnissamut pilersaarut suliarineqassaaq. Oqarasuaatikkut attaviit pitsaasut pingaaruteqarluinnarput, maannakkullu ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik Tusass peqatigalugu attaveqaatit pitsanngorsarpaat. Ilanngullugu meeqqat atuarfiannut⁵ IT-mut periusissiaq nutarterneqarpoq. Taamatullu ilinniusrorfiup ilinniusiat digitalinngorsarpai, ilinniartitaanerlu⁶ akimorlugu ilinniusianik digitaliusunik sanaartortoqassalluni. Nunatta Kangianut Avannaanullu qaammataasatigut attaveqaatit pitsanngorsarneqarnissaat ungasissumit atuartitseriaaseqarnissamut suli tunngaviusussaavoq.

5.3. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat:

- Ungasissumit atuartitseriaaseqarneq pillugu pilersaarut suliarineqarlunilu akuersissutigineqassaaq (suliaqartunut ataqatigiissaakkamik)
- Meeqqat atuarfiannut IT-mut periusissiaq suliarinera nangingneqassaaq
- Suliaqartut pineqartut peqataatillugit suleqatigiissitaliaq pilersinneqassaaq, taassumalu aqqissuussinerup akissussaaffinnillu agguassinerup naleqqussarnissaanut isummerfissatut tunngavissiaq suliarissavaa (nalunaarusiaq 2024-mi tunniunneqassaaq)

5.4. Akissussaaffinnik suliaassanillu aqqissuussineq

Ilinniartitaanerup aqqissuunneqarnerani aalajangiisinnassuseqarneq siammasissumik inissinneqarsimammat kommunalbestyrelset aamma qitiusumik ilinniarfinnut siulersuisut akissussaasutut inissisimapput. Tamatuma kingunerisaanik ilinniartitaanerup ilaa Namminersorlutik Oqartussat naalakkiiffigisinnaanngilaat. Soorlu meeqqat atuarfiat kommunit ingerlataarat. Oqartussaaffiit siammasissumik inissinneqarnerisigut najukkami ajornartorsiutinut piaartumik iliuuseqarsinnaaneq periarfissinneqarpoq, Naalakkersuisulli tamatumuuna unammilligassaqartoq ilisimavaat. Pingaartumik atuarfinni atuartut angusaasa ajorsartornerat aamma inuussutissarsiutinik ilinniartitsinerne suliffeqarnermi pisariaqartinneqartut nakkutigineqartannginnerat eqqarsaatigalugu.

5.4. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat:

- Soqutigisaqartut pineqartut peqataatillugit suleqatigiissitaliaq pilersinneqassaaq, taassuma aqqissuussinermik akissussaaffiullu siammasissumik inissinneqarnerata naleqqussarneqarnissaa pillugu isummerfissamut tunngavissamik suliaqassaaq (nalunaarusiaq 2024-mi tunniunneqassaaq)
- Upernaami 2024-imi inatsisartut ataatsimiinneranni inuussutissarsiutinik ilinniartitsinerit pillugit inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussineq (Inuussutissarsiutinik ilinniartitsinerne allannguutissat ataani allasimasut takuuk)
- Nunatsinni Ilinniartitaanermut Siunnersuisoqatigiit pilersinneqassapput

5.5. Pilersaarusiordermi, ingerlatsinerne sunniutinillu uuttuinnermi paasissutissanik inerisaaneq Ilinniartitaaneq assigiinngitsunik katitigaalluni assigiinngitsunik ilinniarfeqarfiuvoq suliaqartunilu assigiinngitsuni inissinneqarsimalluni, tamatumalu ineriartornerup erseqqissarneqarnissaa paasissutissallu aqutsinerne atugassat qulakkeerneqarnissaat unamminartunngortippaa. Ilinniartitaaneq akimorlugu paasissutissanik ataqatigiissaakkamik katersisarnissaaq Naalakkersuisut

⁵ https://iserasuaat.gl/emner/folkeskole/publikationer/rapporter?sc_lang=da

⁶ https://iserasuaat.gl/emner/folkeskole/ilinniusrorfik?sc_lang=da

sulissutiginiarpaat, digitalinggoraaneq pingaarnersiorniarpaat aamma paasissutissat pitsaassusaat assigiissaarinikkut sunniuteqarnerulersillugulu pitsanngorsarniarpaat. Meeqqat atuarfiat alaatsinaanniarneqarpoq, Attassiinnarnissamut Ineriartortitsinissamullu Pilersaarut 2-mi tunngaviit paasissutissanik katersinermi naleqqussaaneq aamma digitalinggoraaneq aqussavaat. Suliniutit pisariaqartinneqartut paasiniartassavaat, paasissutissanik pilersuisut aamma atortorissaarutit naliliiffigissavaat, siunissamilu suleriaasissat innersuussuteqarfigissallugit. Ammasuuneq aalajangiinermilu tunngavissaqarneq qulakkeerniarlugu saqqummiisarneq annertusarneqassaaq, aningaasaqarnerup ataannarnissaanut naatsorsueriaatsit siunissamilu ilinniartitaanermut naatsorsueriaatsit atorineqassapput ilinniartitaanermi ineriartorneq nalilersinnaajumallugu.

5.5. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat:

- Meeqqat atuarfianni oktoberimi nalunaarutigineqartartut nalilerneqarnissaat aallarnisarneqassaaq, naatsorsueriaaseq imarisaalu eqqarsaatigalugit
- Pisariaqartitsinerit qulaajarlugit naliliineq naammassereerpoq, maannakkullu paasissutissiartut atortunullu tapersiissutissat nalilerneqareerput
- Namminersorlutik Oqartussat, Naatsorsueqqissaartarfiup, Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit Dream-illu⁷ suleqatigiillutik ilinniartitaanermi siunissamut naatsorsueriaaseq nutarsareerpaat

5.6. Ilinniartitaanermi immikkoortut akimorlugit naliliinerup ileqquliunneqarnissaanik siaruarterinissaq

Ilinniakkani pitsaassutsimik ajunngitsumik aamma ilinniartinnit atugarissaarnermik pisariaqartitsineq periusissiami erseqqissarneqarpoq. Tamatuma tulleriiaarluakkamik suliarinissaa qulakkeerniarlugu ilinniartitaanermi immikkoortut akimorlugit naliliinermik ileqqoqalernissaq aamma ilinniartitaanermi immikkoortuni pingaartuni sunniutinik uuttuisarnissaq Naalakkersuisut kissaatigaat. Ilinniartitaanermi uppersaatinik tunngaveqarluni suleriaaseqarnerup suli siumukarneq aamma immikkoortumi pingaarnersiunermi aalajangiinissamut patajaatsunik tunngavissaqarneq tapersissavaa. Pitsaassusermik suliaqarnermut ilaatillugu nalileeriaatsillu ullutsinnut naleqqussarniarlugit Naalakkersuisut aamma nalileeriaatsit meeqqat atuarfiannilu periaatsit naliliiffigissavaat, ilanngunneqassappullu ingerlaavartumik naliliineq, uppersaasiineq, alloriarfiit aamma inaarutaasumik naliliinerit.

5.6. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat:

Ilinniartitaanermi qaffasissutini assigiinngitsuni ilinniartinnit pineqartuni atugarissaarnerup uuttorneqartalernissaa pillugu ineriartortinneqassaaq. 2024-imi meeqqat atualerneqanngitsut aamma meeqqat atuarfiat ukkatarineqassapput TOPI⁸-milu misilittakkat maannamut najoqqutarineqarlutik..

5.7. Aningaasaqarnerup suliniutillu ataqatigiinnerat

Ilinniartitaanermi neqeroorutit tamarmik aningaasartuuteqarfiusarput, soorlu pilersitsinermut ingerlatsinermullu aningaasartuutitut. Ilisimasaqarfinni qaffasissutsikkut ataannarsinnaassuseq qulakkeerniaraanni ingerlatsinermullu aningaasartuutit naleqquttuutinniaraanni ilinniartitit inermi avatangiisiisa annertussusiat naammaginartuusariaqarpoq. Periusissiami

⁷ <https://dreamgruppen.dk/modeller-og-metoder/dream>

⁸ https://socialstyrelsen.gl/nyheder/2022/10/implementering_af_trivselsopsporende_it-vaerktoej_topi_i_ilulissat_og_qeqartaq?sc_lang=da

taaneqartareersutut meeqqat atuariata ilisarnaatigaa atuariit angissutsimikkut assigiinngissuteqarnerujussuat, soorlu atuortoqassutsimikkut taassumalu kingunerisaanik atuatigiiit agguaqatigiissillugu atuortoqassutsimikkut aamma ilinniartitsisunik ilinniarsimasunik atorfinitsitsisinnaassutsimikkut. Pingaartumik ukiuni kingulliunerusuni nunatsinni ilinniartitaanerit neqeroorutigineqartut amerleriarsimapput, taamaattumik ilinniaqatigiit ilinniartukinnerulersimapput, ilinniartitaanerlu katitigaanermigut annertusisimalluni.

Ilinniakkat naammassineqartut agguataarnerisa takutippaat ilinniakkat neqeroorutigineqartut 2010-imi 75 %-ii aammalu 2021-imi 86 %-ii sinnerlugit inuit 11-t ataallugit ilinniartoqarsimapput naammassisimasunik. Sananeqaatikkut unammilligassaqqartoq erseqqeqaaq, ilinniaqatigiit arlaqanngitsunik ilinniartullit (hold) akerlianik ilinniakkat amerlasuunik ilinniartullit patajaatsunik ilikkagassatigut avatangiisinik aningaasaqarnikkut sunniuteqarluartunik pilersitsisinnaapput. Tamatuma sananeqaatit pillugit isumaliutit pilersittarpaat, soorlu ilinniakkat pisariaqartitsinermut naleqqiullugit eqqortuunersut, ilinniaqatigiit assigiinngitsut ataatsimut ilinniartinneqarsinnaanerannik periarfissat, naammassiat aningaasartuutillu pillugit kajumissaateqarneq kiisalu qitiusumik ilinniarfinni taxameterimik aqqissuussinerup atuuttup nutarternissaa.

Ilinniakkat amerlasuut nunatta avataani pingaartumik Danmarkimi ingerlanneqartarput, tamanna oqaluttuarisaanermik, oqaatsinik aningaasaqarnikkullu pissuteqarpoq. Tamanna ilinniartut nunat assigiinngitsut akornanni ilinniarfinni peqataanissaannut piareersaanissamik pisariaqartitsivoq. Immikkut piginnaasaqarnissamik suliffeqarnerup piumasaqaataa naammassissagaanni nunatsinni ilinniakkat ilaasa tamanna naammassisinnaangilaat. Ilinniarfinnik ilinniartunullu inissianik pisariaqartitanik sanaartugassanik atasinnaasumillu ilinniartitaanermik pilersaarusiortuarnarup naammassineqarnissaannut tamanna pingaaruteqarluinnarpoq.

Ilinniagaqarnersiutinut inatsisip ilinniartullu inissiaannut akiliutit naliliiffiginissaat ilinniagaqarnersiutit pitsaanerpaamik ineriartornissaat aamma kajumissaatit iluanngitsut paasineqarnissaannut pingaaruteqarpoq. Ineqarnermut akiliutinik isertitanut sanilliussisoqartalernissaa, ineqarnermut tapiiffigineqartarneq aamma kajumissaatinik atulersitsineq ilinniarnermi siumukarnermik naammassisaqarnermillu kinguneqartussanik, tamakku iluarsaaqqinnernut ataqatigiissunut ilaatinneqarsinnaapput. Aningaasaliissutinik atorluaanissaq sammisanillu pilersaarusiorneq pitsanngortinniarlugu Naalakkersuisut EU peqatigalugu aningaasaqarnermik misissueqqissaarneq (Public Expenditure Review) isumaginiarpaat. Misissueqqissaarnermi pikkorissaanernut ilinniagaqaqqinnernullu kontot pingaarnerit ilaanni aningaasaliissutinik atuinikinnerusarnermut peqqutaasut misissorneqassapput.

5.7. 2024-mi Naalakkersuisut iliuusissaat:

- Aningaasaqarnermik misissueqqissaarneq, public expenditure review (per) pilersaarusiorneqassaaq EU peqatigalugu
- Qitiusumik ilinniarfinni taxameterimik aqqissuussineq naliliiffigineqassaaq
- Siunissami aningaasaateqarfinnik attaveqartarnissamut pilersarusiortoqassaaq aningaasaateqarfiit anguniakkanut aningaasaleeqataanissaat siuarsarniarlugu.

Periusissiap piviusunngortinneqarnera nakkutigineqarneralu

Ilinniartitsinermut periusissiamiittut suliniutit piviusunngortinneqarnerat nakkutigeqqissaarneqassapput sunniuteqarluarnissaq atasinnaanerlu qulakkeerniarlugit. Anguneqartut naliliiffiginiarlugit aamma periusissiami anguniakkanik aaqqiisinaajumalluni nakkutilliilluartussanik pilersitsisoqassaaq. Nalunaarusiat akuttunngitsumik suliarineqartassapput

ilisimasassanillu nutaanik ilisimatitsisoqartassaaq ammasuuneq soqutigisaqartunillu suleqateqarnissaq qulakkeerniarlugu.

Attassiinnarnissamut Ineriartortitsinissamullu Pilersaarut II

Inuusuttut angusaqarfigiumasat

Inuusuttut anguniagaqarfigiumasat pillugit iliuusissatut pilersaarummik Naalakkersuisut suliaqassasut 2024-mut aningaasanut inatsit pillugu isumaqatigiisummut ilanngunneqarpoq. Aallaavissat pingaarnerit Attassiinnarnissamut Ineriartortitsinissamullu Pilersaarut II-mi saqqummiunneqarput, piviusunngortitsinerullu nunatta aningaasaqarnikkut nukittunerulernissaanik kinguneqassalluni, aningaasaqarneq suliffissaqarnerlu siuariarfiussalluni aamma inuusuttunut ilaqutariinnullu pitsaasumik sunniuteqassalluni ([AIP 2](#)). Suliassaq ajornaatsuinnaanngilaq. Inuusuttut angusaqarfigiumasat ikinnerulersinniarlugit immikkoortut inatsisiliornerillu akimorlugit sulisoqartariaqarpoq, suliniutitigullu nuna tamakkerlugu, kommunini inoqarfinnilu oqartussaasut peqataatinneqassapput. Ukiut ingerlaneranni immikkoortoq misissorluarneqarlunilu naliliiffigineqartarsimavoq, killilimilli piviusunngortitsisoqartarsimalluni, inuusuttullu angusaqarfigiumasat pillugit iliuusissatut pilersaarutit piareersarnerani 2023-mi majimi junimilu immikkut soqutigisaqartunik suleqatigiissitsinerni angusat aamma ilanngullugit ilanngunneqarsimapput. Inuusuttut angusaqarfigiumasat pillugit unammilligassat assigiinngitsorpaalummata iliuusissatut pilersaarummi piffissaliussat arlaqartuni suliniuteqarfiusussat inissinneqarput:

- Piffissaliussaq I-mi immikkoortut akimorlugit, suliniutit angusaqarfigiumasat pingaarnertut ukkatarineqarput, suliniutit pingaarnerit pisariaqartinneqartunut naleqqussarniarlugit aamma anguniakkat annertunerusut ukkatariniarlugit.
- Piffissaliussaq II-mi assigiinngitsunik suliniuteqarnikkut ingerlaqqittoqarpoq immikkut pisariaqartitsisut amerlanngitsut anguniagaralugit siammasissumillu piginnaasaqalernissaq tunaartarlugu.

2024-mi piffissaliussaq I-ip piviusunngortinneqarnera aallartinneqassaaq.

II. 2024-mut Aningaasanut Inatsimmeersut inerisaanerit Naalakkersuisullu aalajangiineri/allagaqaasiat allat

Nunatsinni Ilinniartitaanermut Siunnersuisoqatigiit pilersinneqarnissaat

2024-mut aningaasanut inatsimmi Nunatsinni Ilinniartitaanermut Siunnersuisoqatigiit pilersinneqarnissaannut aningaasaliisoqarpoq, taakkulu siunnersuisassapput kiffanngissuseqarlutik pituttorsimanatillu. Ilinniartitaanerit siunissamut qulakkeerneqarnissaat pillugu Nunatsinni Ilinniartitaanermut Siunnersuisoqatigiit innersuussuteqartassapput, ilinniartitaanermullu aningaasaliissutit sunniuteqarluartumik atorineqartarnissaannut qulakkeerinnettassallutik. Ilinniartitaaneq pillugu oqallinnermi siunnersuisoqatigiit peqataasassapput.

2024-mi siunnersuisoqatigiit Naalakkersuisunit pilersinneqarlutillu aallartisarneqassapput. Siunnersuisoqatigiit sunniuteqarluarnissaat neriutigineqarpoq, tassami ilinniartitaaneq pillugu nunatsinni siunnersuisoqatigiit siunertarimmassuk ilinniartitaanikkut politikkip aamma ilinniartitaanerup iluani isumalluutitik atuinerup naliliiffiginissaa. Ilinniartitaanerup siunissaa qulakkeerniarlugu aamma ilinniartitaanermi immikkoortut akimorlugit ataqatigiinnermik pilersitsiniarluni siunnersuisoqatigiit innersuussuteqartassallutillu aaqqiussutissanik siunnersuuteqartassapput. Siunnersuisoqatigiit naliliineri, innersuussutaat aamma aaqqiussutissatut siunnersuutaat annertuumik misissueqqaarnernik, ilisimasanik katersinernik, oqallinnernik

oqaloqatigiinnernillu tunngaveqassapput. Siunnersuisoqatigiit anguniagaraat qulakkiissallugu naliliinerit innersuussutaasullu nunatsinni ileqqusut, kinaassuseq aamma kulturikkut kingornussat ataqqisassagaat kiisalu nunat inoqqaavisa ilinniartitaanermut ilisimasaat nukittorsassagaat.

Ilinniarfiit pillugit immikkoortumut pilersaarut

Nunatsinnut tamarmiusumut ilinniartitaanermi ilinniarfinnik sanaartornissamut immikkoortumut pilersaarut 2024-mi allaatigineqarluni inerisarneqarlunilu suliarineqassaaq. Immikkoortumut pilersaarummi periusissiami anguniakkat, pisariaqartitsinermik misissueqqissaarnerit aallaavigineqassapput, aamma inuiaqatigiit katitigaanermikkut ineriartorneranni malunnaatit sammineqassapput. Tamanna suliassaq annertummat pineqartut suliaqartut akunnerminni ataqatigiissakkamik suleqatigiinnissaat pisariaqarpoq. Ilinniarfiit tikikkuminartuunissaasa, nutarsagaanissaasa aamma sunniuteqarluartuunissaasa qulakkeerneqarnissaat siunertaavoq inuiaqatigiit pisariaqartitaannik naammassisaqartarnissaat annertusarniarlugu. Immikkoortumut pilersaarutip ilinniartitaanermut immikkoortortap illutai tamaasa qulaajassavai, aamma kommunit qanimut ataqatigiissaarinerimut peqatigalugit meeqqat atuarfii sammineqassapput. Ilinniartut inissiaannut immikkoortumut pilersaarutip malittareqqinneqarnissaa suliassap aamma ilagaa.

2024-mi suliassaq tigussaasunngortinneqassaaq, ilinniarfiit illutaannut immikkoortumut pilersaarut inerisarneqarluni suliassatut aaqquissuullugu iluarsartuussilluni pilersaarusiunneqassaaq. Immikkoortumut pilersaarutip aaqqissorneqarnissaanut suliallu aqunneqarnissaanut iluarsartuussilluni pilersaarusiap aaqquissuunneqarnera akisussaassaaq, periusissiamilu anguniakkat naapertorlugit siumut ingerlanissaanut qulakkeernissalluni.

Peqatigitillugu immikkoortumut pilersaarusiorneq aallartinneqassaaq pisariaqartitanik misissueqqissaarnikkut, anguniakkat pingaarutillit suunerannik aalajangiussinikkut aamma innuttaasut katitigaanikkut ineriartornerannut naapertuuttumik qisuariaateqarnikkut. Soqutigisaqartut peqataasut akornanni suleqatigiinneq ataqatigiissaarilluarnissarluni pisariaqassapput pilersaarutip annertuunngornissaa tunngavissaqarluarnissaalu qulakkeerniarlugu.

2024-p ingerlanerani ilinniartut inissiaannut immikkoortumut pilersaarut nangingneqassaaq, pisariaqartullu piareersaatit aaqqiinerillu pillugit aalajangiisoqassalluni. 2024-mi siumut isigaluni suleriaaseqarnikkut ilinniarfiit illutaasa maannakkut pigineqartut kisiisa naammassissanngikkaat qulakkeerniarneqarpoq, siunissamili unammilligassanut inuiaqatigiinnilu pisariaqartinneqartunut piareersimanissaq aamma naammassisinnaasariaqarpaat.

Tasiilami illumik ilinniarfiusussamik

Tasiilami ilinniarsimassuseq suliffissaqarnerlu nunatta sinneranit appasinneruvoq. Inuusuttullu amerlasuut ilinniagaqanngillat, assigiinngitsunillu unammilligassaqlutik, soorlu inooqataanikkut tunngasutigut. 2020-mi ukiakkut naalakkersuisoqarfiit akimorlugit suleqatigiissitaq Naalakkersuisut pilersippaat, taassumalu inuusuttut angusaqarfigiumasat Tasiilamiittut nutaanik periarfissinneqarnissaat misissussallugu siunertaraa. Corona pissutigalugu suleqatigiissitaq sulinermini kinguaattoorsimavoq, 2022-mi 2023-milu suleqqilerami ilinniagaqarnissamut suliffeqalernissamullu periarfissat suleqatigiissitap takusinnaanngorsimavai. 2024-mi Tasiilami ilinniarfimmik pilersitsinissamik misissuinnissaq pilersitsinissarluni anguniarlugit sulivoq. Ilinniarfik qitiusutut ilusilerneqassaaq, sulissuteqassalluni, innuttaasullu isersinnaassapput ilinniartitaanernilu assigiinngitsuni ilinniarsinnaanngussallutik piffimmiillutik aamma ungasissumit atuartitseriaaseqarnikkut ilinniarlutik.

Tasiilami ilinniarfik pilersaarusiorneqassaaq ilinniartitsisut angalasut, ungasissumit ilinniartitseriaaseq aamma allat nutaaliernerit atorlugit ilinniarfissat annertusarniarlugu. Anguniarneqarpoq ilinniarnermi

avatangiisit eqaatsut pilersinneqarnissaat, inoqarfimmi pisariaqartinneqartut malillugit inuusuttullu pingaartumik ilinniagaqarnissaannut piginnaanngorsaqqinnissaannullu arlalinnik periarfissillugit.

Suliniuummi tassani Tasiilami ilinniarsimassutsip qaffanneqarnissaa kisiat tunaartarinngilaa, inooqataanikkullu unammilligassaqaarneq suliarineqassaaq isumaqarluartunik periarfissiinikkut inuttut ilisimasatigullu ineriartornikkut. Ilinniarnermi ilisimasanillu ingerlatitseqqiffimmik katersuuffiusumik ilinniarfimmik pilersitsinikkut inuiaqatigiinnut pitsaasumik kinguneqarsinnaavoq aqquummillu atasinnaasumik pilersitsineruvoq ilinniartitaanernut peqataanissamut najugarisamilu suliffeqalernissamut.

Aamma ilinniarfik misileraaffittut aqqissuunneqassaaq, aqqissuussinerillu assingusut allani pilersinneqarsinnaapput ilinniarfimmut sunniutissatut kissaatigisat iluatsissagaluarpata.

Innarluutillit pillugit immikkoortoq

Inuit innarluuteqartut atuagarisaannik pitsanngorsaannissaq Naalakkersuisut annertusisamik ukkatarivaat. Tamatuma kingunerisaanik Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaata 2024-34-p eqqortinneqarnissaannut Iliuusissatut Pilersaarut 2024-mi suliarineqassaaq. Peqatigitillugu innarluuteqartunik sullissisunut ilinniartitaanermut, ilinniagaqaqqinnermut aamma pikkorissaanernut nuna tamakkerlugu periusissiaq aamma iliuusissatut pilersaarut ilinniartitaanerup ataani suliarineqassaaq. Pilersaarutit taaneqartut imminnut ataqatigiilluinnarmata ataaqatigiissumik suliarineqassapput.

Innarluuteqartunik sullissisunut ilinniartitaanermut, ilinniagaqaqqinnermut aamma pikkorissaanernut nuna tamakkerlugu periusissiaq aamma iliuusissatut pilersaarutip Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaani pisussaaffinnik naammassinninnissaq siunertaraat. Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaata 2024-34-p eqqortinneqarnissaannut nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummi immikkoortoq 3-mi suliniutit nukittorsarniarlugit anguniagaqarluni pilersaaruteqarneq aamma innarluutilinnik sullissisut naleqquttunik ilinniarfissanik periarfissaqarnissaannik qulakkeerinninneq pingaaruteqarluinnarpoq.

Inuit innarluutillit peqataatinneqarnissaannik aamma naligiimmik periarfissaqartinneqarnissaannik qulakkeerinnittussatut innarluuteqartunut sullissisut pingaaruteqartumik inissisimapput. Innarluutilinnut sullissisut piginnaasaqarnissaat tapersersorniarlugu nukittorsarniarlugulu periusissiaq iliuusissatullu pilersaarut suliarineqarput. Ilinniartitaanermi aqutissat ersarissut pilersinneqarnissaat anguniarneqarpoq, innarluuteqartunut immikkoortup ataani sullissineq pitsaalluartoq tunniunneqarsinnaaqqullugu piginnaasat pisariaqartut sulisunit pigineqalernerisigut. Piginnaasatigut naligiissusermik pilersitsiniarnermi pilersaarut atorineqarsinnaavoq, aamma innarluuteqartut pillugit inerisaanermi malinneqarsinnaalluni. Periusissiaq aamma iliuusissatut pilersaarutip matuma akuttunngitsumik nalilersortarnissaa aamma nutartertarnissaa pisussaaffiuvoq, soqutigisaqartullu tamarmik kaammattorneqarput piviusunngortitsinermi peqataaqqullugit. Innarluuteqartut ilaqutaasullu kajumissaarneqarput siunissamut peqataatitsinerusumik tapersersuinerusumillu inunnut innarluutilinnut taakkulu ilaqutaannut siunissaqarnissaa tamanut anguniarneqarpoq, pisussaaffiuvoq qulakkiissallugu innuttaasut tamarmik timikkut tarnikkullu piginnaasaqarneq apequtaatinngu isumagineqarnissamut aamma tapersersorneqarnissamut pisariaqartumut periarfissaqarnissaat ataqqinartumik pitsaasumillu inuuneqaqqullugit.

Inuussutissarsiutinik ilinniartitsinermi allannguutissat

Inuussutissarsiutinik ilinniartitsinermit inatsisip naliliiffiqarnissaa pillugu Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik 2022-mi

siunnersuisarfimmik namminersortumik avataaneersumik isumaqatigiissuteqarpoq. Naliliinerup takutippaa inuussutissarsiutininik ilinniartitsineq pillugu inatsisip 2011-mi atuutilersinneratigut ajunngitsumik ineriartornissamik neriuuteqarneq piviusunngorsimanngitsoq.

Inuussutissarsiutininik ilinniartitsineq pillugu inatsisip 2011-meersup nalinginnaasumik inuussutissarsiutininik ilinniartitsineq pitsanngorsaavigineqarnissaa siunertaraa. Siulersuisut ilinniarfinnut qullersaallutik oqartussaaffeqalernerat aamma suliffeqarnerup inuussutissarsiutinillu ilinniartitsinerit ataqatigiinnerulernissaata qulakkeerneqarnissaa inatsimmi pingaernerit ilagaat. Inatsit maannakkut atuuttup imarisaa tunngaveqarpoq, siulersuisut suliffeqarfinneersut suliffimmi sungiusarfissanik ujartuineramik suliniuteqarnissaminut ilungersussasut. Taamatuttaaq isumalluartuusimavoq, inatsimmi piginnaasaqarnermut piumasaqaatinut siulersuisut piginnaasassaata qulakkeerinissammat qitiusumik atuarfeqarfinnut aningaasaqarnikkut sunniuteqarluarumaartut ilinniartitaanerup pitsaassusaa ukkataralugu. Inuussutissarsiutininik ilinniartitsinerit Inatsimmi aaqqissuusseqqinnermi 2011-meersoq arlaatigut inuussutissarsiutininik ilinniartitsineq kivissimanngilaa iluanaaruteqartinnagulu aaqqissuusseqqinnermi neriorsuutaagaluartut.

Suliffimmi sungiusarfinnik ikilisaanermi saniatigut inuussutissarsiutininik ilinniartitsineq sunnerneqarsimavoq missingersuutininik nikinganerit, siulersuisut qitiusumillu allaffeqarfiup paasisimasakinnerat aamma ilinniarfiit aningaasaqarnerata aqunneqarneranni nakkutillineq, missingersuusiorneq, ilinniarfiit pitsaassusaa aamma ilinniartut ineriartornerat.

Inuiaqatigiinnut pingaaruteqartut sungiusarluni suliffissat aamma inuusuttut angusaqarfigiumasat pillugit ajornartorsiutit aamma ilinniartitaanerit politikkikkut takorluukkat imminnut ataqatigiinnerulernissaat Naalakkersuisut 2024-mi sulissutigissavaat. Tamanna ilaatigut inuussutissarsiutininik ilinniartitsinerit pillugit Inatsisartut inatsisaannik nutaamik suliaqarnikkut pissaaq, inatsisissatut siunnersuut UPA 2024-imi qaqinneqassaaq. Qitiusumik ilinniarfiit qitiusumik oqartussaasunut ilanngunneqarnissaat siunertaavoq, Namminersorlutik Oqartussat ataannut inissillugit soorlu ilinniarnertuunngorniarnikkut taamatut inissiisoqarsimasooq. Naalakkersuisoqarfik oqartussaasoq aningaasaqarnikkut missingersuusiornikkullu suliaqarneqassaaq, taakkumi siulersuisunit maannakkut isumagineqartarmata. Allanguutissat ilinniartitaanermi inerisaalluni nutaanik suliniuteqarnermut ilaapput, aamma Nunatsinni ilinniartitaaneq Pillugu Siunnersuisoqatigiit pilersinneqarnissaat kiisalu aalisarnerup ataani ilinniartitaanerit suliffissaqarnerlu pillugit siunnersuisoqatigiit aamma pilersinneqassapput.

[Ilinniartitsinermit periarfissat nutaat](#)

2024-mi kandidatinnngorniarnikkut ilinniakkat nutaat allartissapput, taakkulu ilinniartitaanermi periarfissanik annertuumik annertusaanermik kinguneqassapput. Jurami kandidatinnngorniarnikkut, inuussutissarsiutini aningaasarsiorneq aamma biologimi bachelorinnngorniarnikkut ilinniarneq, taamaalilluni atuagarsorluni ilinniakkat nukittorsarneqassapput ilinniartullu immikkoortuni immikkut piginnaasaqalernissaminut periarfissinneqassallutik.

Taanna ilutigalugu inunnik isumaginninnermi siunnersortitut ilinniarneq najukkami ilinniarneqarsinnaanngussaaq, taamatullu najugarisamat inooqataanikkut ilisimasat qaninnerusumik pigineqalissapput. Nunatta immikkoortuini assigiinngitsuni pisariaqatitsinerit naapertorlugit taamatut iliortoqarpoq, inooqataanikkut ajornartorsiutit annertuut aaqqinniarnanngitsoq piginnaasaqartunik sulisoqarnissaa qulakkeerniarlugu.

Inuussutissarsiutinik ilinniartitsinerni ilinniakkat periarfissaasut amerlineqarnissaat anguniarlugu sulisoqarpoq. Nunalerinermi imarsiornermilu ilinniakkat ilaapput, soorlu aalisarnermi nakkutilliisutut ilinniarneq. Suliniutit siunertaraat immikkoortumi pisariaqartitat tusaaniarneqarnissaat aamma qulakkeerneqassasoq ilinniartut immikkoortuni pingaartuni suliffeqarnikkut siuariartornissaat. Utoqqarnut periusissiaq tapersersorniarlugu ilinniakkat aalajangersimasut inuussutissarsiutinik ilinniartitsinerit iluanniittut aamma aallartinneqarput, kiisalu peqqinnissamik ilinniakkani sungiusarluni suliffissat amerlisarniarlugit ungasissumit atuartitseriaaseqarneq atorlugu ilitersuisutit ilinniarneq ingerlaneqassaaq Peqqinnissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaani innersuussutit aamma tapersersorniarlugit.

Ilinniarnertuunngorniarnermi 2024-mi ukkanneqartuni sammiviit pilersinneqassapput. Imarsiornermut kulturimullu tunngasut nukittorsarneqassapput, ilinniarfiit kisimik pisuunngoriaateqassanngillat, nunatsinnulli tunngassuteqartut pisariaqartinneqartullu ilinniakkat pingaaruteqarnerat taamatut iliuuseqarnikkut erseqqissarneqassaaq. Tamarmik ilinniartitaanermi inerisaanerupput annertuut nutaaliornerrullutillu inuiaqatigiit inuillu ataasiakkat pisariaqartitaat naammassiniarlugit.

Sanaartornermik suliffeqarfiit ukkataralugit aamma pisariaqartitsineq naapertorlugu ilinniartitsinernik pilersaarusiornissaq Naalakkersuisut anguniagaasa ilagaat. Sanaartornermik suliffeqarfinni annertunerusumik suliaqarsinnaanngornissaq tigussaasumik pilersaaruteqarnikkut pissaaq, tamannalu aamma ilaatigut inissiat tamanit attartorneqarsinnaasut pilerseqqinniarnerni piffissami sivisuumi pilersaarusiornermi tunngaviulluni pingaaruteqarlunilu tunngaviussaaq.

Inunnik isumaginninnerup iluani ilinniakkatigut suliniutit perorsaasunut specialpædagogikkimi diplomitaarniarluni ilinniagaq inerisarneqarsimavoq, tassanilu ulluunerani paaqqinniffinni, ulloq unnuarlugu angerlarsimaffinni aamma innarluuteqartunik suliaqartunik toraagaqartut siunissami immikkoortut ingerlaavartumik inerisarneqassapput.

Ukiuni kingullerni pikkorissaanerit angusanik aaqqissuussinermik iluaquteqartut piginnaanivinnik nalilersuinernik ilaqartut inerisarneqarsimapput, sulisut ilinniagaqarsimanngitsut taamaalillutik ilinniagaqartunngorlutik sulitigalutik ilinniarsinnaanngorput. Suliffeqarnermut Naalakkersuisoqarfimmit qitiusumik ilinniarfinnut aningaasaliinertigut piginnaanivinnik nalilersuinernut aningaasaliissutit aqunneqarput, taakkulu naalakkersuisoqarfiit akimorlugit taperneqartarput aningaasaliiffiqineqartarlutillu ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfimmi taxametereqarnermik aaqqissuussinikkut. Ilinniaqatigiit siulliit 2018-imi peqqissaanermi ikiortinut Peqqissaanermik ilinniarfimmi aallartinneqarput. Ilinniaqatigiit 2019-imeersut 2020-mi naammassipput, ilinniaqatigiillu nutaat 2021-mi aallartipput, 2021-miilli ilinniaqatigiit utoqqarnik suliaqartut 22-18-inik ilinniartoqartut ukiut tamaasa aallartittarput. Piginnaanivinnik nalilersuinerit ilaatillugit kigutigissaasutut ilinniarnert, psykiatriimi tapersersuisunut ilinniarnert, peqqinnissaqarfimmi nutserisunut aamma inunnik isumaginninnermi ikiortinut ulluunerani paaqqinniffinni aamma ulloq unnuarlugu angerlarsimaffinni sulisunut pikkorissaanerit pilersinneqarsimapput. Perorsaanermik ilinniarfimmi isumaginninnermi ikiortitut ilinniarnert inerisaalluni misileraanerupput, qitiusumillu ilinniarfik naliliivoq ilinniagaq ukiuni aggersuni piviusunngortinneqarsinnaassasoq. Maluginiagassatut taaneqarsinnaavoq ulluunerani paaqqinnittarfinni aamma ulloq unnuarlugu angerlarsimaffinni sulisut piginnaasavinnik nalilersuinernut peqataanerini sulinngiffeqarnissaat ajornakusoortuummat, taamaattumik inuit tungiuilluni isumaginninnermi sulianik misilittagaqarnerusut ilinniarsimanngitsutut sulisussarsiarineqartarput.

Pitsaassutsip qulakkeerneqarnissaanik ukkassinerulernissaq

Qaffasinnerusumik ilinniartitaanerit pillugit inatsimmi nutaami pitsaassusermik qulakkeerinninnissaq piumasaqaataavoq. Tamanna allassimavoq qaffasinnerusumik ilinniartitaanerit pillugit inatsisartut inatsisaanni, qaffasinnerusumik ilinniartitaanerit ataasiakkaat pitsaassusaat qulakkeerneqassasut nunat assigiinngitsut akornanni assagalugit, aammalu Naalakkersuisut aalajangersaassasut pitsaassusermik qulakkeerinninnissamik. 2024-mut anguniarneqarpoq nammeneq pitsaassutsimik qulakkeerinneriaatsinik suliaqarnermi malittarisassanik qaffasinnerusumik ilinniartitaanerini suliaqarnissaq. Taakkununga tunngaviussapput nunat assigiinngitsut akornanni pitsaassusermik qulakkeerinninnissamut aalajangersakkanik tunngavissiiisimanissaq. Taamaattumik nunatsinni pitsaassusermik qulakkeerinninnermi sinaakkutissat inerisarneqassapput.

Nunat assigiinngitsut akornanni

Nunatsinni ilinniartitaaneq EU-mik nukittuumik patajaatsumillu suleqateqarpoq, EU-lu ukiuni amerlasuuni ilinniartitaanerimi siuarialutut tapiissuteqartarsimasoq. Suleqatigiinnermi ilisimasanik, isumalluutininik aamma sulianik iluatsittuni misilittakkanik avitseqatigiiffiusarsimavoq, taakkulu ilinniartitaanerimi suliniutit nukittorsarsimavaat siuarsarsimallugillu pitsaassuseq aamma nunatsinni ilinniarneq. Nunatsinni ilinniartitaanerup ineriartorneranut aningaasaqarnikkut pingaaruteqarpoq (225 mio. euro 2021-2027, taakkulu 90 %-ii ilinniartitaanermut nakkartarput)⁹. 2024-mi ilinniartitaanermut tapiissuteqarnissamut piumasaqaatissat isumaqatigiissutigineqassapput – ilinniartitaanermut pilersaarut nutaaq. Ilinniartitaanermut pilersaarut nutaaq uuttuutininik takutitsisinik 20-nik imaqaassaaq, taakkulu ilinniartitaanerup ajunngitsumik ineriartornissaanut Naalakkersuisullu anguniagaannut pingaartunut tapersersuisussaallutik. Tapiissuteqarnissamik isumaqatigiissummi pitsaassutsit aamma ilinniartitaanerup tunngaviata, tassaasoq meeqqat atuarfiata ingerlanera, sunniuteqarnerulernissaata nukittorsarnissaa sammeneqarpoq. Aamma isumaqatigiissummi suliffeqarnerup aamma inuussutissarsiutinik ilinniartitsinerit pisariaqartitaat ukkatarineqarput.

Tapiissuteqarnissamik isumaqatigiissutip piviusunngortitsinerimi uuttuutit takutitsisut atornerqarnissaat kingunerissavaa, soorlu ungasissumit atuartitseriaaseqarneq aamma meeqqat atuarfianni atuagarissaarneq. Uuttuutit takutitsisut taakku suliarineqarput siunertaralugu uuttorneqarsinnaasunik isumaqarluartunillu siuariaateqarnissaq ungasissumit atuartitseriaaseqarnermi kiisalu meeqqat atuarfianni ilinniarnermi avatangiisinik pitsaasunik siuarsaanermi.

Peqatigisaanik ilinniartitaanermik aningaasaqarnikkut pissutsit sukumiisumik misissorneqassapput. Tamatumani immikkoortup pingaartutigit ineriartornissaa aamma isumalluutininik sunniuteqarluartumik atuinnermut atassuteqalersinneqarnissaa qulakkeerumaneqarpoq. Missingersuutininik nuussinerit naliliiffiginerisigut aamma naleqqussarnerisigut tapiissuteqarnissamik isumaqatigiissutip aningaasaqarnikkut aqutsinerimi pingaarutillit uparuarsinnaavai, taakkulu ilinniartitaanerimi isumalluutininik sunniuteqartumik atuinnissamut tapersiissapput. Isumaqatigiissutip ilinniartitsinerimi pitsaassuseq taamaallaat pitsanngorsarnianngilaa, aningaasaqarnikkulli atasinnaassutsip angunissaa aningaasaliissutinillu pitsaanerpaamik atuinnissaq aamma anguniarpaa.

⁹ https://international-partnerships.ec.europa.eu/system/files/2021-12/mip-2021-c2021-9159-greenland-annex_en.pdf

Aamma oqaloqatigiinnerit suleqatigiinnerillu kinguneqarluartut nunatta ingerlappai suliaqartut arlallit allat peqatigalugit, soorlu USA Joint Committee, Danmark aamma Nunat Avannarliit kiisalu nunat immikkoortullu issittumiittut peqatigalugit. Qanittumik ataqatigiinnerit misilittakkanik, ilinniartitaanermi assigiinngitsunik paasisanik avitseqatigiinnissaq pilersittarpaa aamma nutaaliornernut tapersiinissaq nunat killeqarfii akimorlugit. Oqaloqatigiinneq suleqatigiinnerlu ingerlajuartup ersersippaa nunatta pimoorussinera ilinniarnermi avatangiisit nikeriarsinnaasut sunniuteqarluartullu pilersinneqarnissaannut inuiaqatigiit maannakkut siunissamilu pisariaqartitai akuersaarlugit.